

– Hakemli Makale –

FUHUŞ VE FUHŞA ARACILIK SUÇLARININ OSMANLI HUKUKUNDAKİ CEZALARI*

Mehmet KOÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı
mehkoc06@hotmail.com

ÖZ

İslam ceza hukukunda, fahişelik yapan kadınlar zina suçunu işlemiş oldukları için bu suç, had suçları kapsamında; fuhşa aracılık ise ta'zîr suçları kapsamında değerlendirilmektedir. Fuhuş suçunun unsur ve ispat şartları oluştuğunda faillere had cezası, oluşmadığında ise ta'zîr cezaları devreye girmektedir. Fuhşa aracılık yapanlara ise asli ceza olarak ta'zîr cezaları uygulanmaktadır. Bu çalışmamızda, İslam ceza hukukunun büyük ölçüde tatbik edildiği Osmanlı ceza hukukunda, fahişelik ve fuhşa aracılık suçlarını işleyen faillere, şeyhülislam fetva mecmuaları ve Osmanlı örfi hukukunun yazılı kaynağı olan kanunnamelerde ne tür cezalar öngörüldüğü ve öngörülen bu yaptırımların uygulamaya geçip geçmediğini, mahkeme defterlerindeki örnekler üzerinden tespit etmeye çalışacağız

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Fahişelik, Fuhşa Aracılık, Ceza, Ta'zîr

PUNISHMENTS FOR CRIMES OF PROSTITUTION AND AIDING PROSTITUTION IN THE OTTOMAN LAW

In Islamic criminal law, women who are involved in prostitution are considered to have committed *had* crimes as that have committed the crime of fornication, while those that mediate these crimes are considered to commit *ta'zîr* crimes. When the element and proof clauses are met for the crime of prostitution, *had* punishments are issued, and when they are not met, *ta'zîr* punishments are issued. The main punishment for those who aid the crime of prostitution includes *ta'zîr* punishments. In our study, we aim to determine what type of punishments are considered and whether or not these punishments are implemented for the perpetrators of the crimes of prostitution and aiding prostitution in shaykh al-Islam fatwa records and codes of law which are the written sources of the Ottoman Common Law in the Ottoman criminal law where Islamic

* Bu makale, şahsım tarafından hazırlanan "Osmanlı Hukukunda Ta'zîr Suç ve Cezaları" isimli doktora tezinden istifade edilerek yazılmıştır.

criminal law is applied to a large extent based on examples in court proceedings' records.

Keywords: Ottoman Empire, Prostitution, Aiding Prostitution, Punishment, Ta'zîr

GİRİŞ

Fuhuş ve fuhşa aracılık eylemleri diğer toplumlarda mevcut olduğu gibi Osmanlı toplumunda da var olan fiillerdendir. Fahişelik ve fuhşa aracılık yapma eylemleri İslam ceza hukukunda olduğu gibi Osmanlı ceza hukukunda da suç olarak kabul edilmektedir. Esasen Osmanlı hukuk sisteminde büyük ölçüde İslam hukukunun geçerli olduğu bilinmektedir. Osmanlı ceza hukukunda, toplumu bu tür kötülük ve günahlardan korumak için fahişelik ve fuhşa aracılık suçunun faillerine İslam ceza hukukunun öngördüğü ceza yaptırımlarının yanı sıra Osmanlı örfî hukukunun düzenlediği yaptırımlar bulunmaktadır.

Biz bu çalışmamızda İslam ceza hukukundaki fahişelik ve fuhşa aracılık suçlarına ve cezalarına kısaca değindikten sonra suçun faillerine, Osmanlı fetva mecmuaları ve kanunname maddelerinde ne tür ceza yaptırımları öngörüldüğü ve bunların mahkeme kararlarına yansıyor yansımadığını tespit etmeye çalışacağız.

1. Osmanlı Ceza Hukukunda Fuhuş (Fahişelik Yapma) Suçu ve Cezaları

Fahişelik ve fuhşa aracılık suç tiplerini açıklamadan önce İslam ceza hukukundaki suç çeşitlerinden kısaca bahsedelim. Klasik fıkıh kitaplarında, suçlar, Şâri' tarafından cezasının belirlenmesi ve suçun çeşidi de dikkate alınarak had, kısas ve ta'zîr suçları ve cezaları şeklinde tasnif edilmiştir.¹

Had suçlarının biri geniş diğeri dar olmak üzere iki farklı tanımı bulunmaktadır. Geniş anlamıyla had suçları, cezası Şâri' tarafından belirlenmiş suçlardır. Bu tanıma göre had suçlarının kapsamına dar anlamda had suçları girdiği gibi, kısas suçları da girmektedir. Çünkü kısas suçlarının cezası da Şâri' tarafından belirlenmiştir. Dar anlamda had suçları ise cezası Şâri' tarafından belirlenen ve Allah haklarına (topluma) yönelik olan

¹ Serahsî, Şemsü'l-Eimme Ebû Sehl Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed, *el-Mebsût*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts. IX, 36; Zeyla'î, Fahrudin Osman b. Ali b. Mihcen, *Tebyînü'l-hakâik*, el-Matbaatu'l-Kübrâ el-Emîriyye, Bulak 1896, III, 163; Aynî, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmud b. Ahmed b. Musa, *el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye*, Dâru'l-fikr, Beyrut 1990, VI, 190; İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dimaşkî, *Reddü'l-muhtâr ale'd-dürri'l-muhtâr*, Dâru Âlemi'l-Kütüb, Riyad 2003, VI, 3-5; Bardakoğlu, Ali, "Ceza", *DIA*, VII, 473; Avci, Mustafa, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 35; Köse, Saffet, "Osmanlıda Şer'i Cezalar", *İslâmiyat* 2/4 (Ekim 1999): 23.

suçlardır.² Kamu maslahatını ilgilendiren, kamu düzenini koruyan ve gerçekleştiren her ceza, İslam hukukunda Allah (toplum) hakkıdır. Haddin Allah (toplum) hakkı oluşunun anlamı, bu cezaların, devlet, kişiler ve toplum tarafından düşürülmesinin, affının, azaltılmasının ve değiştirilmesinin mümkün olmamasıdır. Had suçlarını en geniş çerçeveden ele alanlar bunların sayısını yedi olarak belirlerler. Bunlar zina, kazf (iftira), şarap içme-sarhoşluk, hırsızlık, hırâbe (eşkıyalık), irtidat (dinden çıkma/dönme) ve isyan (bağy)dır.³ Bazıları isyan,⁴ bir kısmı irtidat,⁵ diğer bir kısmı da şarap içme-sarhoşluk suçlarını çıkarıp had suçlarının sayısını dörde indirmektedir.⁶

Kıyas suçu, şahısların hayat ve vücut bütünlüğüne karşı yapılan haksız saldırı sonucu oluşur. Bu suçlar kasten işlenirse öngörülen asli ceza kıstastır ve bu Şâri' tarafından belirlenmiştir.⁷

"Ta'zîr suçları, Şâri' tarafından hakkında belirlenmiş bir ceza müeyyidesi olmayan, had ve kıyas suçları dışında kalan, miktarı ve uygulaması yasama organına veya belli ölçüler dahilinde takdiri hakime bırakılmış Allah veya kul hakkını ihlal eden (topluma, kişilere ve devlete karşı işlenen suçlara) hukuka aykırı fiillere denir.⁸ Ta'zîr suçlarını tek tek saymak mümkün değildir. Çünkü zamanla yeni suç tipleri ortaya çıkmaktadır. Ta'zîr cezası gerektiren suçların genel kabul gören bir sayımı olmamakla birlikte devlete, topluma ve kişilere karşı tazir suçları şeklindeki üçlü tasnifin⁹ yanı sıra masiyetin (günah)¹⁰

² Aydın, Mehmet, *Türk Hukuk Tarihi*, 9. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2012, s. 158; Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 35; Had suçlarının tarifleri için bk. Ebû Zeyd, Bekir b. Abdillâh, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbnî'l-Kayyim*, Dâru'l-Âsime, Riyad 1995, s. 23; Behnesî, Ahmet Fethi, *el-Ukûbe fi fikhî'l-İslâmî*, Dâru'r-Râid el-Arabî, Beyrut 1983, s. 124; Âmir, Abdülazîz Musa, *et-Ta'zîr fi'ş-Şerî'ati'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, Kahire 1969, s. 13; Avvâ, Muhammed Selim, *fi Usûli'n-nizâmi'l-cinâiyyi'l-İslâmî*, Dâru'n-Nahda, Kahire 2006, s. 151.

³ Udeh, Abdulkadir, *et-Teşrû'l-cinâiyyi'l-İslâmî mukârinen bi'l-kânûni'l vad'i*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1998, I, 105-106.

⁴ Abdurrahîm Siddîki, *el-Cerîme ve'l-ukûbe fi'ş-şerîatil İslâmîyye* (Kahire: Mektebetü'n-Nahda, 1408/1987), 15; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 184.

⁵ Alâüddîn Ebû Bekir b. Mesûd, Kâsânî, *Bedâi'ü's-sanâi' fi tertîbi's-serâi'* (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l Arabiyye, 1394/1974), 8: 33; Behnesî, *el-Ukûbe fi fikhî'l-İslâmî*, 80.

⁶ Avvâ, *fi Usûli'n-nizâmi'l-cinâi'l-İslâmî*, 154; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 6. Baskı (Konya: Atlas Yayınları, 2017), 16.

⁷ Bakara, 2/178; Mâide, 5/45.

⁸ Udeh, *et-Teşrû'l-cinâiyyi'l-İslâmî*, I, 126; Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslâmîyye ve Istilâhâtı Fıkhiyye Kâmusu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1976, III, 24; Başoğlu, Tuncay, "Ta'zîr", *DİA*, XL, 198; Boynukalın, Mehmet, "Suç", *DİA*, XXXVII, 454; *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "Cinâyet", XII, 254.

⁹ Âmir, *et-Ta'zîr*, s. 57-58; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 7. Baskı, Atlas Yayınları, Konya 2018, 192-193.

¹⁰ Fakihlerin üzerine icma ettikleri masiyet tanımı şöyledir. Masiyet, vacibin terki ve haram kılınan şeyin yapılmasıdır. Bu fiiller hakkında belirlenen bir ceza yaptırımı yoksa bunlara ta'zîr cezası uygulanır. Zekat

büyüklüğü, suçun kapsamı ve mağdurları, suçun alanı (korunan hukuki yarar), suçun işleniş biçimi ve verilen cezanın asli olup olmaması açılarından farklı tasnifler yapılmaktadır.¹¹

Ta'zir cezasının, hakkında had ve kısas yaptırımını belirlenmeyen suçlara uygulanmasının yanı sıra toplumun menfaati gereği had ve kısas cezalarına ilave olarak da uygulanacağını cevazı yönünde fakihler görüş bildirmektedir.¹² Ayrıca had ve kısas suçlarının unsurlarında ve ispat şartlarındaki eksikliklerden dolayı had ve kısas cezalarını uygulama imkânının olmadığı durumlarda da ta'zir cezaları uygulanabilir.¹³ Suçlulara dayak, hapis, sürgün, mali cezalar ve ölüm (siyaseten katl) cezası gibi farklı ta'zir cezaları uygulanır.¹⁴

Ta'zir cezaları ve miktarları belirlenirken suçun ve suçlunun vasfı ve suça etkili olan haller dikkate alınır. İşlenen suçun hafif veya ağır olması, uygulanacak ta'zir cezasının türü ve miktarını etkiler.¹⁵ Aynı şekilde suçlunun vasfı da ta'zir cezasının türünü ve miktarını belirlemede önemli sebeplerden biridir. Örneğin suçlunun örnek bir şahsiyet olması, kamu görevlisi olması cezada ağırlatıcı sebep, suçlunun yaşlı, hasta veya sakat olması da cezada hafifletici sebep olabilir.¹⁶

“Suçun daha ağır veya daha hafif cezalandırılabilmesine imkân tanıyan ve suçun temel şekline ilave unsurlara nitelikli haller denir.”¹⁷ Suçun daha ağır cezalandırılmasında tekerrür ve itiyad kavramları öne çıkmaktadır. “Bir suçun mahkumiyetten sonra tekrar işlenmesine tekerrür, ikinci mahkumiyetten sonra tekrar işlenmesine itiyad denir.”¹⁸ Örneğin toplumda iyi olarak bilinen kişinin ilk defa suç işlemesi halinde ona en hafif ta'zir yaptırımlarından olan

vermemek, gücü olduğu halde borcu ödememek, emaneti teslim etmemek ve satıcının malının kusurunu saklaması vacibin terkine örnektir. Nisaba ulaşmayan ve koruma altında olmayan mali çalmak, yabancı kadını öpmek veya o kadınla halvet halinde bulunmak, ribacılık yapmak ve yalancı şahitlik yapmak haram kılınan şeyleri yapmaya örnektir. *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, “Ta'zîr”, XII, 259; Âmir, *et-Ta'zîr*, s. 74.

¹¹ Başoğlu, “Ta'zîr”, *DİA*, XL, 199.

¹² *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, “Ta'zîr”, XII, 258; Âmir, *et-Ta'zîr* s. 54-55.

¹³ Âmir, *et-Ta'zîr* s. 164.

¹⁴ Başoğlu, “Ta'zîr”, *DİA*, XL, 200-201.

¹⁵ Âmir, *et-Ta'zîr* s. 497.

¹⁶ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* s. 253-264.

¹⁷ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* s. 227.

¹⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* s. 230.

ilam¹⁹ veya vaaz²⁰ uygulanır. Ancak suçu ilk defa değil tekrar tekrar işleyen suçluya daha ağır ceza olan dayak veya hakimnin uygun göreceği başka bir ta'zir cezası uygulanabilir.²¹

Osmanlı hukukundaki ta'zir suç ve cezalarının mahiyetini daha iyi kavramak için şer'î hukuk, örfî hukuk ve kanunname terimlerini açıklamamız gerekir.

Osmanlı hukukunda şer'î hukuktan kastedilen Kur'ân, sünnet, icma ve kıyas gibi şer'î delillere dayanarak İslam müctehidlerinin fıkıh kitaplarında devletin müdahalesinden bağımsız olarak tedvin ettikleri hükümlerdir.²² Osmanlı kanunnamelerinde şer'î hukuk yerine, şer'î yahut şer'-i şerîf terimleri kullanılmıştır. Bu hükümler hiçbir şahsın veya heyetin onayına gerek olmaksızın geçerlidir ve bütün müslümanları bağlar. Bunlarda kanun koyucu Allah veya peygamberidir.²³

İslam hukukunun fer'î delillerinden biri olarak kabul edilen örfün, şer'î hükümlere aykırı olmamak şartıyla bir hüküm kaynağı olarak kullanılmasına fıkıh usulü âlimleri müsaade etmişlerdir. İslam hukukunun tâlî kaynakları kullanılarak ve örf-adet kaideleri esas alınarak, ister zamanın üllemri ve isterse müctehid hukukçular tarafından ortaya konan hukuki hükümlerin hepsine adet hukuku veya örfî hukuk denilmektedir. Osmanlı hukukunda örfî hukuk tabiri kullanıldığında ise fıkıh usulünde tarif edilen manasıyla yakından

¹⁹ Klasik kaynaklarda bu türe giren uyarı tasviri olarak anlatılmaktadır. Buna göre mücerred ilam veya tenbih, hakimnin suçlu kişiye "Sen şöyle şöyle yapmışsın, bundan sonra öyle bir şey yapma" diyerek uyarıda bulunması şeklinde olur. Bu uyarı; ilk defa basit suç işleyen kişiye hatası hatırlatılarak bir daha yapmaması konusunda biraz da sert şekilde uyarılması/azarlanması şeklinde olur. Hakim bu uyarıyı göndereceği bir elçi vasıtasıyla da yaptırabilir. Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekir b. Mesûd, *Bedâi'ü's-sanâi' fi tertibi'ş-şerâi'*, Dâru'l-Fikr, Beyrut ts, V, 64; Zeyla'î, *Tebyînü'l-hakâik*, III, 208; Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmuz, *Düerü'l-hükkâm fi şerhi Gureri'l-ahkâm*, Mir Muhammed Kütüphanesi, İstanbul 1978, II, 75; İbn Nuceym, Zeynüddîn b. İbrahim el-Mısri, *el-Bahrü'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1997, V, 33; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, III, 184; Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye*, III, 306; Âmir, *et-Ta'zir* s. 437.

²⁰ Cahillik ve gafletten dolayı ilk defa suç işleyen kişiye nasihatle öğütte bulunulması şeklinde olur. "Baş kaldırmamasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin" ayetini fakihler öğütün ta'zir çeşitlerinden bir olduğuna delil gösterirler. Âmir, *et-Ta'zir* s. 440.

²¹ Âmir, *et-Ta'zir* s. 501. Osmanlı dönemi uygulanan bazı ta'zir cezaları için bkz. Orhan, Fatih-Korkmaz, Ömer, "14 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Defterindeki Ceza Hukuku ile İlgili Hükümlerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/47 (2016), s. 1087-1097.

²² Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 66; Akgündüz, Ahmed, "Osmanlı Hukukunda Şer'î Hukuk-Örfî Hukuk İkilemi ve Yasama Organının Yetkileri", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, XII/2, s. 117.

²³ Cin, Halil-Akgündüz, Ahmed, *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 197.

ilgisi olmakla beraber ilk bakışta isminin hatıra getirdiği gibi bir örf ve adet hukuku anlaşılmalıdır.²⁴

Örfî hukuk denildiğinde, İslam hukukunun devlete tanımış olduğu yasama yetkisine bağlı olarak geliştirilen kanun hukuku anlaşılmalıdır.²⁵ Özellikle idare, ceza, anayasa, mali hukuka dair bazı meselelerde ve özel hukukla ilgili icthadi mevzularda, İslam hukuku yasama organına sınırlı teşrîî yetki tanımıştır. Osmanlı hukukunda, örfî hukuk denince ülülemre tanınan sınırlı yasama yetkisi çerçevesinde, mütehasıs İslam hukukçularının icthad ve fetvalarına da başvurularda ortaya konan hukuki hükümler akla gelmelidir.²⁶ "Örfî hukuk, Osmanlı'da padişahların irade ve fermanlarına dayanan ve modern anlamda kanunilik özelliği taşıyan hukuk normlarının genel adıdır."²⁷ Osmanlı padişahlarının münferit ferman ve kanunlarıyla yapılan bu düzenlemeler zamanla önemli bir yeküne ulaşınca oluş biçiminin klasik İslam hukukundan farklı oluşu göz önüne alınarak ayrı bir isim verilmiş, örf veya örfî hukuk denmiştir.²⁸

Kanunnameler, padişahların farklı zaman ve zeminde şer'î hukukun kendisine verdiği salahiyyete dayanarak ve gerektiğinde şeyhülislamın fetvalarını da dikkate alarak genellikle idari, mali, cezai ve değişik hukuk alanlarında emir ve fermanlarla ortaya koydukları hukuki kaideleri ihtiva eder.²⁹ Kanunnameler, divan-ı hümayun üyelerinden nişancı tarafından hazırlanır, aslında kalemiye denilen Osmanlı bürokrasisinin reisi ve divan üyesi olan nişancının örfî-sultani hukukun tanzim ve tatbikinde geniş salahiyyet sahibi olması hasebiyle hukuk konusunda önemli yeri vardır ve "müftî-i kânun" ismiyle de anılırdı.³⁰ Nişancı, kanunnamelerin şeklen usulüne uygun hazırlanmasına nezaret eder. Kanunnamelerin, muhteva olarak şer'î hukuka aykırı olmaması için de şeyhülislaımlığa sorularak kanunun meşruluğu fetvaya bağlanır. İstişare mahiyetinde de olsa padişahların kanun ve fermanların çıkarılmasında şeyhülislamla teşrik-i mesaide buldukları

²⁴ İnalıcı, Halil, *Osmanlı'da Devlet Hukuk Adalet*, Eren Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 27.

²⁵ Köse, "Osmanlıda Şer'î Cezalar", *İslâmiyat*, 11/4, s. 27; Koşum, Adnan, "Osmanlı Örfî Hukukunun İslam Hukukundaki Temelleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11/17, s. 146.

²⁶ Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, I, 51.

²⁷ Bardakoğlu, "Osmanlı Hukukunun Şer'îliği Üzerine", *Yeni Türkiye*, sy. 31, s. 710.

²⁸ Aydın, "Osmanlı Hukuku'nun Genel Yapısı ve İşleyişi", *Türkler*, c. 10, s. 25.

²⁹ Akgündüz, *Kanunnameler*, I, 78; Ekinci, Ekrem Buğra, *Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2008, s. 180.

³⁰ Afyoncu, Erhan, "Nişancı", *DİA*, XXXIII, 157.

bilinmektedir. Meseleler divanda görüşüldükten sonra padişahın tasdiğiyle kanun haline gelir ve uygulanır.³¹

Osmanlı örfi hukuku hakkındaki kısa bilgilendirmelerden sonra burada İslam hukukundaki fuhuş suçunu kısaca tanıtacağız.

Fuhuş, "Bir kadının evlilik dışında meslek edinerek veya başta para olmak üzere herhangi bir karşılık gözeterek vücudunu bir erkeğin cinsi tatminine sunması"³² olarak tarif edilmektedir. Fahişe, mükerrir veya bu işi itiyad haline getiren zaniye demektir.³³ Fuhuş yapan kadına Ebû Yûsuf, Muhammed, Mâlik ve Şâfiîye göre zina haddi uygulanır. Ebû Hanîfe ise had gerekmeyeceği söyler.³⁴ Fahişelik suçunun unsur ve ispat şartları zina suçunun unsur ve ispat şartlarıyla aynı olduğu için burada zina suçundan bahsetmemiz gerekir.

Kasten işlenilmiş gayr-ı meşru cinsel ilişki³⁵ olarak da tanımlanan zinanın farklı tarifleri yapılmıştır. Hanefiler zinayı, "Ceza ehliyeti olan bir erkeğin,³⁶ cinsi münasebette bulunma hakkı veya şüphesi olmadan, kendisine cinsel olarak meyledilen³⁷ ve hayatta olan bir kadınla ve onun rızasıyla³⁸ önden³⁹ (vagina) cinsi münasebette bulunmasıdır."⁴⁰ şeklinde tarif ederler.

³¹ Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Kardelen Yayınevi, İstanbul 1998, s. 96; Ekinci, *Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*, s. 181; Gökbilgin, M. Tayyib, "Nişancı", *İslâm Ansiklopedisi*, IX, 299-300; Aslan, Nasi, "Klasik Dönem Ceza Kanunnâmeleri Bağlamında Osmanlı Hukukunun Şeriliği Üzerine", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III/2, s. 25.

³² Tümer, Günay, "Fuhuş", *DİA*, XIII, 209.

³³ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 627.

³⁴ Serahsî, *el-Mebsût*, IX, 58; Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm* II, 67; Karâfi, Ebû'l-Abbas Şihâbüddin Ahmed b. İdris b. Abdîrahman, *ez-Zehîra*, thk. Muhammed Huccî, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1994, XII, 67; Şîrbînî, Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatîb, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzî'l-Minhâc*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1997, IV, 179.

³⁵ Şekerci, Osman, *İslam Ceza Hukukunda Ta'zîr Suçları ve Cezaları*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1996, s. 36.

³⁶ Mecnun ve küçük çocuğun cinsi münasebeti hariç tutulmaktadır. Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 61.

³⁷ Şehvet uyandırmayacak kadar küçük yaştaki kız çocuğu hariç tutulmaktadır. Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 62.

³⁸ İkrâh (zorlama) haddi düşürür. Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 62.

³⁹ Livata (ters ilişki) had cezası gerektirmez; ta'zîr cezası uygulanır. Merğînânî, Ebû'l-Hasan Burhânüddîn Ali b. Ebî Bekr b. Abdilcelil, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, Şeriketü Dâru'l Erkam, Beyrut ts, I, 391.

⁴⁰ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 418.

Ebû Hanîfe ve Mâlikîler zinanın tarifine, “müslüman olma” şartını eklemişler.⁴¹ Şâfiîler ve Hanbelîler ise ters ilişkiyi de zina kapsamına almışlardır.⁴²

Zina suçunun kanuni unsurunu (suçun ve cezasının kanunla-nassla açıkça ifade edilmesi) bildiren ayetlerin⁴³ yanı sıra bu suça had cezası uygulanabilmesi için aşağıda kısaca sayacağımız maddi ve manevi unsurların da olması gerekir:

a- Gayri meşru ilişkiye bilerek ve isteyerek (cebir ve tehdit olmaksızın) girilmesi, b- Erkeğin cinsel organının sünnette kesilen yere kadar kadının cinsel organına girmesi, c- Erkek kadın arasında nikah şüphesinin (karşı tarafı eşi zannetmesi veya aralarında nikah akdi olduğu düşüncesi) olmaması gerekir. d- Hanefîlere göre, temas önden (vagina) olmalıdır. e- Zina eyleminde tarafların erkek ve kadından oluşması gerekir.⁴⁴

Zina suçunu diğer suçlardan ayıran en önemli özellik, suçun ispatı sırasında özel ispat şartlarının olmasıdır. Zina suçu re’sen kovuşturulur. Suçun ispatı ikrar ve dört şahitle olur. Suçun ikrarla sabit olacağı noktasında İslam hukukçuları arasında ittifak olmakla beraber, ikrarın kaç defa yapılacağı konusunda ihtilaf vardır. Mâlikî ve Şâfiîler’e göre tek ikrar yeterlidir.⁴⁵ Hanefî ve Hanbelîlere göre ikrarın dört defa tekrar edilerek yapılması şarttır.⁴⁶

⁴¹ Zeyla’î, *Tebyînü’l-hakâik*, IV, 4; İbn Rüşd (el-Hafîd), Ebû’l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed, *Bidâyetü’l-müctehid ve nihâyetü’l-muktesid*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 2006, s. 803; Sahnûn, b. Abdisselâm b. Said et-Tenûhî, *el-Müdevenetü’l-kübrâ*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1994, IV, 484; *el-Mevsûatü’l-fıkhiyye*, “İhsan”, II, 225.

⁴² Şîrâzî, Ebû İshak Cemalüddîn İbrahim b. Ali b. Yusuf, *el-Mühezzeb fî fıkhi’l-imam eş-Şafî*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1995, III, 339; İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed, *el-Muğni*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî-Abdülfettah Muhammed el-Hulv, Dâru Âlemi’l-Kütüb, Riyad ts, XII, 340.

⁴³ Nur, 24/2; Nisa, 4/25.

⁴⁴ Buhûti, Mansur b. Yunus b. İdris, *Keşşâfü’l-kınâ’ an metni’l-İknâ’*, thk. Muhammed Emîn ed-Dinnâvî, Âlemü’l-Kütüb, bsy. ts, IV, 96; İbn Âbidîn, *Reddü’l-muhtâr*, III, 141; Esen, Hüseyin, “Zina”, *DİA*, LIV, 441; *el-Mevsûatü’l-fıkhiyye*, “Zina”, XXIV, 21.

⁴⁵ Sahnûn, *el-Müdevenetü’l-kübrâ*, IV, 486; Hattâb, Ebû Abdillâh Şemseddîn Muhammed b. Muhammed Abdirrahmân Ruaynî, *Mevâhibu’l-celîl li şerhi Muhtasarı Halîl*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1995. VIII, 127; Müzenî, İbrâhîm İsmâil b. Yahya b. İsmâil, *el-Muhtasâr*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1998. s. 342; Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, III, 341; İbn Ferhûn, Ebû’l-Vefa Burhaneddin İbrâhîm b. Ali b. Muhammed, *Tebîratü’l-hükkâm fî usûli’l-akdiye ve menâhici’l-ahkâm*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1995, II, 196; Esen, “Zina”, *DİA*, LIV, 441; *el-Mevsûatü’l-fıkhiyye*, “Zina”, XXIV, 41.

⁴⁶ Kudûrî, Ebû’l-Hüseyin Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Cafer, *el-Muhtasar*, thk. Kamil Muhammed Uveyda, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1997, s. 195; Serahsî, *el-Mebsût*, IX, 91; İbn Kudâme, *el-Muğni*, XII, 354; İbn Teymiyye, Ebû’l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim, *es-Siyâsetü’s-şer’iyye fî islâhi’r-râi’ ve’r-râi’yye*, Dâru İhyâi’t-türâsî’l- Arabî, Beyrut 1973, s. 290; Esen, “Zina”, *DİA*, LIV, 441; *Mevsûatü’l-fıkhiyye*, “Zina”, XXIV, 41.

Hanefiler ayrıca bu ikrarların farklı meclislerde olması gerektiğini, mahkemede hakim huzurunda ve her defasında hakim reddetmesi şeklinde yapılmasını şart koşarlar.⁴⁷ İspat yollarından olan şahitliğin geçerli olabilmesi için, şahidin Müslüman, âdil ve hür olması yanında dört erkek⁴⁸ şahidin zina fiilini gördüklerini ayrıntılı bir biçimde birbirleriyle çelişmeyecek şekilde aynı mecliste anlatmaları gerekir.⁴⁹

Zina suçu sabit olduktan sonra, faillere muhsan⁵⁰ iseler taşlanarak öldürme (recm) ile,⁵¹ muhsan değil iseler yüzer değnek vurmak suretiyle had cezaları uygulanır.⁵² Muhsan olan kişi muhsan olmayan biriyle zina etse muhsana recm, diğerine celde cezası verilir. Bu konuda hukukçular görüş birliğindedir.⁵³ Köle ve cariyelerin cezası muhsan olup olmadıkları dikkate alınmaksızın elli değnektir.⁵⁴

İslam ceza hukukunda fuhuş suçunun unsurları, ispat şartları ve öngörülen ceza yaptırımlarından kısaca bahsettikten sonra burada, Osmanlı ceza hukukunun teori kaynağı kabul edilen fetva mecmuaları ve kanunnamelerde fahişelik suçuna öngörülen ceza yaptırımları ile ceza hukukunun yürürlük kaynağı kabul edilen mahkeme defterlerinde bu suçlara uygulanan cezalara geçelim.

1.1. Had Cezası

Osmanlı fetva mecmualarında, fahişelik yaptığı ispat edilen kadınların cezasının recm olması gerektiğini belirten bir fetva örneği şöyledir: *"Bir taife karye karye gezip avretlerine ve kızlarına ve cariyelerine zina ettirmeyi adet*

⁴⁷ Merğînânî, *el-Hidâye*, I, 382; Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, II, 62; Halebî, İbrahim b. Muhammed b. İbrahim, *Mülteka'l-Ebhur*, thk. Vehbî Süleyman el-Ulbânî,, bsy, yy 1986, I, 330.

⁴⁸ Nisâ, 4/15; Nûr, 24/4.

⁴⁹ Merğînânî, *el-Hidâye*, I, 381; Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, II, 62; Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, I, 330; Esen, "Zina", 441; *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "Zina", XXIV, 41.

⁵⁰ Muhsan olmaktan kasıt hür, âkil, baliğ bir kişinin sahih bir nikah akdiyle kurulan evlilikte, aynı şartları taşıyan bir kadınla önden (vagina) cinsel ilişkiye girmiş olması. bk. Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, I, 330.

⁵¹ Müslim, *el-Haccâc Ebû'l-Hüseyn el-Kuşeyrî en-Neysâbüri, el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Halil Me'mûn Şihâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2005, "Hudûd", 25; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid er-Rebe'î el-Kazvîni, *es-Sünen*, thk. Muhamed Fuad Abdülbâki, Dâru lhyâi'l-Kütübî'l- Arabbiyye, yy ts, "Hudûd", 7; Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Halil Me'mûn Şihâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2002, "Hudûd", 5.

⁵² Nur, 24/2.

⁵³ Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, II, 268; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, s. 808; *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "İhsan", II, 226.

⁵⁴ Müzenî, *el-Muhtasar*, s. 342; Kudûrî, *el-Muhtasar*, s. 195; Merğînânî, *el-Hidâye*, I, 381; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, s. 833; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 340; Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, I, 331.

edinseler şer'an ne lazım gelir? el-Cevap: Cumhuru ile fevka'l-hadd darb-ı sedidden sonra salahları zahir oluncaya dek zindandan çıkarılmayıp zinası sabit olan avretler cem'ian recm olunmak lazımdır.⁵⁵

Osmanlı kanunnamelerinde "fahişe" kelimesi kullanılmadan zina yapanların cezalandırılacağı yönünde kanun maddeleri bulunmaktadır. Kanuni Umumi Kanunnamesi m.1: "Eğer bir kimesne zina eder görölse, şer'an üzerine sabit olsa, lakin alâ vechi'ş-şer' recm kılınmalı olmasa.." zengin ise 400, orta halli veya fakir ise 50 akçe alınır.⁵⁶ Bu kanun maddesinde "lakin alâ vechi'ş-şer' recm kılınmalı olmasa.." ifadelerinden unsurları ve ispat şartları oluşmamış zina suçları için ta'zîr cezaları uygulanacağı beyan edilmektedir.

Osmanlı uygulamasında unsurları oluşan zina suçuna recm cezası verildiğini görmekteyiz.⁵⁷ Nitekim bir olayda suç 25 Cemaziyelevvel 1091 tarihinde işlenmiş, mahkeme 27 Cemaziyelevvel günü karar vermiş ve hüküm 1 Cemaziyelahir 1091 günü infaz edilmiştir.⁵⁸

1657 tarihli Girit mahkemesindeki bir kayıтта zina yaptıklarını itiraf eden iki zimmîye celde cezası uygulanmaktadır.⁵⁹ Aynı defterdeki başka bir

⁵⁵ Düzdağ, Ertuğrul, *Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, Enderun Yayınevi, İstanbul 1972, s. 159.

⁵⁶ Akgündüz, *Kanunnameler*, IV, 296.

⁵⁷ "İstanbul'da Aksaray kurbunda Atik mahallesinde sakin işbu baysü'l-kitab Abdullah Çelebi b. Mehmed nam kimesne, meclis-i şer'-i enverde halen zevce-i menkuhesi...olan Ayşe bt. Mehmed muvacehesinde üzerine dava ve takrir-i kelam edip işbu mah-ı (ay) Cemaziyelevvelinin yirmibeşinci günü vakt-i zuhrda mahalle-i mezbura vaki menzilimin hariciyesinde olan küçük odada mezbure Ayşe...Balat kapısı dahilinde sakin işbu hazır bi'l-meclis Mihail v. Robin nam Yahudi ile ihtiyarlarıyla ber-vech-i âti **zina ederlerken mezburani ahz etmiştir.** Husus-ı mezbur sual olunup ihkak-ı hak alınmak matlubumdur dedikte gibbe's-sual mezbure Ayşe cevabında filhakika işbu mezkur Mihail ile vakt-i mezbura marru'z-zikr odada olduklarını ikrar lakin zinayı inkar edecek merkum Abdullah Çelebi'den husus-ı mezkura beyyine talep olundukta yine mahalle-i mezburede sakin udul-u müslimin...Salih Çavuş, Mehmed Beğ, Mustafa b. Ahmed ve Süleyman b. Ali nam kimesneler li-ecli'ş-şahade meclis-i şer'a defaaten hazırun olup eserü'l-istişhad filvaki Cemaziyelevvelin yirmibeşinci günü vakt-i zuhurda...işbu merkume Ayşe arkası üzerine yatıp işbu mezbur Mihail çatalına girip tayian ikisi zina ederlerken biz ale'l-fi'leti üzerlerine varıp tahammül-i şahadet için nazar eylediğimizde mezkur **Mihail mezbure Ayşe'yi fercinden vat' eylediğini "ke'l-mil fi'l-mikhale" muayene ve müşahade eyledik...**mezburenin zinasına bu vech üzere şahitleriz, şahadet dahi ederiz...emr-i ta'dil ve't-tezkiye tamam şahadetleri makbul olmağın mucebiyle mezkure **Ayşe recm olunmak üzere hüküm** ve işbu vesika bi't-talep ketbolundu. 1091/1680." Menekşe, Ömer, "Osmanlıda Zina Cezası Olarak Recm", *Marife*, III/2, s. 18.

⁵⁸ "...Hatun-ı mezbureyi hafr ü hazır olan çukura kollarına gelince gömdüler ve cem olan nasın herbiri bir taş tutup ol vecihle **recm ile helak eylediler.** Ve yahudi dahi bu girdab-ı mehlekeden tahlis-i giriban etmek ümidiyle bir gün mukaddem şeref-i İslâm ile müşerref olmuştu. Hasılı onu dahi ol mecma-i azimede **katl eylediler...**1091/1680." Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 293; ayrıca bk. Akgündüz, Ahmed-Öztürk, Said, *Bilinmeyen Osmanlı*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s. 430.

⁵⁹ "Yerani'ye ber-vechi maktu mutasarıf olan Mehmed Ağa'nın vekili Mehmed Paşa meclis-i şer'de Nikola zimmî ve Ergina zimmîyeyi ihzar edip mezburları nisfü'l-leyl karib mahalde zina ve ülfet üzere iken üzerine varıp tuttum sual olunsun dedikte gibbe's-sual her biri ikrar edip ol mahalle zina kasdiyla varıp mezbure

örnekte yine zina yaptıklarını itiraf eden iki zimmîye celde cezası uygulanmaktadır.⁶⁰ Bu iki örnekte suçlulara muhsan olmadıkları için celde cezası verilmektedir.

Fahişelik suçunun ispat edildiği ve fahişelere had cezası (recm ve celde) uygulanması örneğini incelediğimiz Osmanlı kayıtlarında göremedik. Ancak unsur ve ispat şartları oluşmamış fuhuş suçlarına ölüm (siyaseten katl)

dahi râm olup zina eylediklerini ikrar etmeleriyle dört defa sualin ikrar ile cevabından sonra haddullah (celde) icra olunup... 1067/1657.” Oğuz, Mustafa, Girit (Resmo) Şeriyeye Sicil Defterleri (1061-1067), (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi), İstanbul 2002, s. 390.

⁶⁰ *“Rustika zaimi Yahya Ağa karye-i mezbureden Elya zimmîyeyi ihzar edip mezburenin na-mahrem ile ülfet ve zinası mesmuadır sual olunsun dedikte gibbe’s-sual mezbure cevabında filvaki karye-i mezbureden Kostanti zimmî ile üç aydır ülfet ve zina ederim deyi dört defa bî-pervâ ikrar edip haddullah (celde) icra olunmak için zabıtına hitaben tenbih birle kayd şûd. 1067/1657.” Oğuz, Girit (Resmo) Şeriyeye Sicil Defterleri (1061-1067), s. 400.*

cezası,⁶¹ hapis,⁶² sürgün,⁶³ kalebentlik,⁶⁴ (ta'zîr),⁶⁵ dayak,⁶⁶ mahalleden ihraç⁶⁷ ve teşhir⁶⁸ gibi yaptırım örnekleri kayıtlarda bulunmaktadır.

1.2. Ölüm (Siyaseten Katl) Cezası

Osmanlı uygulamasında zina yapmakla meşhur hale gelen diğer ifadesiyle fuhuş suçunu tekerrür ve itiyad haline getiren fahişelere siyaseten katl cezaları uygulanmaktadır.

1568 tarihli mühimme⁶⁹ defterindeki bir kayıтта, Paşalı isimli kadına, işlediği diğer suçların yanı sıra fahişelik yaptığı için mahallinde infaz edilmek

⁶¹ Ölüm (ta'zîren-siyaseten katl) cezası, had ve kısas cezası olmaksızın yetkili otoritenin suçluya idam kararı vermesidir. Ta'zîren katl, genellikle suç işlemeyi tekerrür ve itiyad haline getiren, başka bir şekilde suç işlemekten alıkonulamayan veya eylemleri kamu düzeni için tehdit oluşturan ve ıslahı kabil olmayan suçlulara uygulanır. Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye*, III, 309.

⁶² "İslam hukuk literatüründe hapis, gerek idarî ve ihtiyatî tedbir gerekse ceza amaçlı olsun, kişi hürriyetinin bağlanmasını ifade eden genel bir terimdir." Bardakoğlu, "Hapis", *DİA*, XIV, 54; Geniş bilgi için bk. Avcı, *Hukuk Tarihimizde Hapis*, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2014, s. 9-20.

⁶³ Sürgün, suçlu bir kişinin veya topluluğun ceza yahut güvenlik tedbiri olarak, yaşadığı yerden başka bir yere belli bir süre kalmak üzere isteği dışında gönderilmesi ve orada ikamet etmeye mecbur edilmesidir. Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye*, III, 307; Âmir, *et-Ta'zîr*, 389; *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "Nefy", XLI, 118; Türcan, Talip, "Sürgün", *DİA*, XXXVIII, 164.

⁶⁴ "Suçluların bir kale sınırları içinde hapsedilmesi anlamına gelen ve Osmanlıda XVIII. yy. dan itibaren belirli ölçüde uygulanmaya başlanan kalebentlik cezası, suçluların surlarla çevrili kaleden dışarı çıkmamak üzere oturmaya mecbur tutulmaları sebebiyle bir çeşit hapis; kendi memleketlerinden uzak kalelerde bulunmaları yönüyle de bir çeşit sürgün cezasıdır. Ancak kalebentlik sürgünden ağır; hapisten hafif ceza olarak kabul edilir." Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 288.

⁶⁵ Osmanlı kanunnameleri, fetva mecmuaları ve mahkeme kayıtlarında yer alan "ta'zîr-i şedid" kavramı değnek sayısının artırılması veya dayağın şiddetinin artırılması anlamında kullanılmaktadır. Sadece "ta'zîr" ifadesinin geçtiği kayıtlardan ta'zîrin hangi türünün kastedildiği kesin bir şekilde anlaşılmadığı için herhangi bir ta'zîr cezası kastedilmiş olabilir. Ancak birçok kayıтта ta'zîr cezasının türü "hapis, kürek, kalebent, sürgün, para (cerime, cürm), teşhir vb." şeklinde açıkça ifade edildiği için "ta'zîr edilmesi, olunması vb." ifadelerden sadece dayak cezası anlaşılabilir. Koç, Mehmet, *Osmanlı Hukukunda Ta'zîr Suç ve Cezaları*, Aybil Yayınevi, Konya 2017, s. 25.

⁶⁶ Dayak cezası, suçluya el veya değnek vurmak şeklinde uygulanır. Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye*, III, 307. Dayak cezası, fıkıh kitaplarında celde; Osmanlı kanunnamelerinde ise, ağaç, değnek, çomak, kırbaç ve falaka isimleri ile yerini bulmaktadır. Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 327.

⁶⁷ Mahalleden ihraç, sürgün cezasının çeşitlerinden biridir. Suçlu kişi ikamet ettiği mahalleden taşınmak zorundadır. Normal sürgün cezalarında sürgün edilen yer bellidir ve suçlunun oraya gitmesi zorunludur. Mahalleden ihraç cezalarında ise suçlunun sadece oturduğu mahalleyi terk etmesi gerekir. Koç, *Osmanlı Hukukunda Ta'zîr Suç ve Cezaları*, s. 34.

⁶⁸ Teşhir, "İrtikab olunan suç ve failin bir ilan vasıtasıyla halka duyurulması" veya "caninin işlediği suçun insanlara duyurularak ondan sakinmaları hususunda uyarılmaları ve yaptığı rezilliklerin herkese duyurulmasıdır." Kılınç, Ahmet, *Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihinde Teşhir Cezası*, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 15-19.

⁶⁹ Mühimme defterleri, Divân-ı Hümayun'da kararlaştırılan ve padişahın onayından geçen ferman suretlerinin kaydedildiği defterlerdir. Bu defterlerde Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatının idari yapısı ve çalışma şekilleri, devlet-tebea ve devlet-esnaf münasebetleri, imar, iskan ve iktisat siyasetleri, iç

üzere siyaset (idam) edilmesi emredilmektedir.⁷⁰ 1685 tarihli Bolu mahkemesi kadı defterindeki bir kayıta, fahişelik yapmakla meşhur olan kadın hakkında yerleşim yerindeki büyük bir topluluk, kadının fuhuşla meşhur olduğunu söyledikleri için "izale" edilmesine yani ortadan kaldırılmasına (idam) karar verilmektedir.⁷¹ 1602 tarihli buyruhduda fahişelik yapan iki kadının kızgın demirle dağlanması ve bir kadının asılması emredilmektedir.⁷² 1791 tarihli hatt-ı hümayunda fahişelikle meşhur olan beş kadın boğdurularak idam edilmektedir. Daha sonra bu kadınlardan üçü İstanbul kent merkezi, biri Kasımpaşa ve diğeri de Üsküdar'da herkesin göreceği şekilde diğer fahişe kadınlara ibret olması için asılarak teşhir edilmektedir.⁷³

Bu tür siyaseten katli örnekleri bize şunu göstermektedir. Osmanlı hukuk uygulayıcıları bu cezalara, fuhuş yapma alışkanlığı olan zanlılar hakkında diğer ta'zîr yaptırımları caydırıcı olmadığında son çare olarak

siyaset, isyanlar ve bastırılma şekilleri, askeri tarih, strateji, dış siyaset ve yabancı devletlerle olan ilişkilerle alakalı kayıtların yanı sıra yargı kararlarına ait kayıtlar da bulunmaktadır. Kütükoğlu, Mübahat S., "Mühimme Defteri", *DİA*, XXXI, 520.

⁷⁰ "Malkara kadısına hüküm ki: taht-ı kazana tabi Beğköyi nam karyede Dede Bali nam kimesne mecruhan maktul bulunup sual olundukta mezkur karyede sakin olan Paşalı nam hatun için; "iyi hatun değildir, mukaddema dahi Hızır nam kimesnenin katline bais olmuştur. **Fahişedir, sabıka olan zevci dahi na-mahrem ile görüş talak vermiştir.**" dediklerin bildirmeğin bu babda dergah-ı muallam çavuşlarından Evren Çavuş mübaşir tayin olunup buyurdum ki: Mezkuru ihzar edip hakk üzere dikkat ü ihtimamla onat vechile şer'le teftiş edip göresin arzolunduğu üzere olup sabit ü zahir olmuş ise **mahallinde siyaset edip emrim yerine vardiğin yazıp bildiresin.** 1568." 7 (III) Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Hasan Çağlar-Mustafa Serin-Osman Uslu-Fuat Yavuz-Numan Yekeler, BOADB (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı) Yayınları, Ankara 1999, s. 108.

⁷¹ "Bolu mütesellimi Kenan Ağa'nın kethüdası tarafından cümle-i umuruna vekil olan Mustafa fi'l-asl Bolu kazasına tabi Tekye nam karyeden olup üç dört senedir medine-i Bolu'da lâ mekan olup fahişe avratları ile fuhş eden Fatıma bt. Ramazan nam fahişe avratı meclis-i şer'e ihzar ve müvacehesinde takrir-i kelim ve tabir-i anî'l-meram edip mezbure tarih-i kitaptan bir gün mukaddem **üç nefer na-mahrem levendat ile Hisar arkası nam mevzide ahz olunmuştur.** Mezbureden sual olup ve hazırun bi'l-meclis olan müsliminden dahi istihbar ve istilam olunup haberleri tahrir ve mucib-i şer' icra olunması iltimas olunur dedikte medine-i mezbure sükkanından ulema ve sülaha ve sair müsliminden (onüç isim) ve sairler cemm-i gafir ve cemm-i kesir li-ecl'l-ihbar meclis-i şer'e hazırun olup **mezbure Fatıma dört beş senedir ilan-ı fuhş eder her vechle vacibü'l-izaledir** deyi alâ tariki's-şahade haber verdiklerinde **mucibiyle mezbure Fatıma'nın müstahak olduğu cezayı icraya...1685"** Şahin, Erdinç, 1684-1686 Yılları Arasında Bolu'da Ekonomik ve Sosyal Hayat (835 Numaralı Bolu Şer'iyye Siciline Göre), (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2008, s. 374.

⁷² "Beğlerbeği hanından ahz olunan **üç nefer fahişelerin ikisi teşhiz olunup (kızgın demirle dağlanıp) biri çuvala konub salb oluna diye buyruldu.** 1602." Mumcu, Ahmet, *Osmanlı Devletinde Siyaseten Katli*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2007, s. 119.

⁷³ Köse, Osman, "XVIII. Yüzyıl Sonları Rus ve Avusturya Savaşları Esnasında Osmanlı Devletinde Bir Uygulama: İstanbul'da İçki ve Fuhuş Yasağı", *Turkish Studies*, II/1, s. 115.

başvurmuşlardır. Bu tür ağır yaptırımlara karar vermek ve uygulamak hukuki otoritenin yetki alanındadır.

1.3. Dayak Cezası

1591 tarihli Üsküdar mahkemesindeki bir kayıтта, Fatma ve Huri isimli fahişelerle bir evde aynı döşekte yakalanan Satılmış isimli şahsa ve kadınlara ta'zîr cezası verilmektedir.⁷⁴ Yine 1748 tarihli Üsküdar mahkemesindeki bir kayıтта, evine aldığı yabancı adamla zina fiili meydana gelmeden önce yakalanan kadına ve adama ta'zîr cezası verilmektedir.⁷⁵

1.4. Hapis Cezası

1777 tarihli Kastamonu mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, fahişelik yapan kadınların "avratlar zindanı" olarak meşhur olan Kastamonu kalesinde bulunan kadın hapisanesinin zindanına atılmalarına karar verilmektedir.⁷⁶

1.5. Kalebentlik Cezası

1718 tarihli mühimme defterindeki bir kayıтта, fahişe kadınla yakalanan şahsa kalebentlik cezası verilmektedir.⁷⁷ 1806 tarihli Tokat mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, Selim ve oğlu Halil isimli şahıslara,

⁷⁴ "Üsküdar subaşı Müstedam Bey b. Abdülmennan nam kimesne mahfil-i şer'de takrir-i meram kılıp Toygar Hamza mahallesinde Mustafa nam kimesnenin evinde **fahişeler vardır mübarek günlerde fiil-i şeni' etmek ihtimali vardır** üzerine varılıp keşf olunması teleb eylerim dedikte kibel-i şer'den Mevlana Mehmed b. İbrahim el-Müstaid varıp zikr olunan odada Satılmış b. Hızır ve Fatıma bt. İbrahim ve Huri bt. Hüner Çelebi nam **avretleri üçü bir döşekte iken tutulup** kendilere sual olundukta **şeytan belasına uğradık diye ikrar** eylediklerinde **ta'zîr olunmağa** işaret olunduğu kayd şud.1591" İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 84 Numaralı Sicil (999-1000/1590-1591), haz. Rifat Günalan, İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi) Yayınları, İstanbul 2010, s. 272.

⁷⁵ "Üsküdar'da Mirahur mahallesinde sakine Hatice bt. Abdullah tarih-i ilamdan bir gün mukaddem menziline kendiye na-mahrem olan es-Seyyid Ahmed ile maan ahz ve meclis-i şer'a ihzar ve bade'l-istintak ve birbirilerine na-mahrem ve **fiil-i şeni' kasdiyle cem olunduklarını bade'l-itiraf ta'zîr olunmalarıyla...**1161/1748." Muzafferova, Saadet, Üsküdar Kadılığı 420 Numaralı Şer'iyye Sicili Defteri, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi), İstanbul 2012, s. 235.

⁷⁶ "**Fahişe taifelerin kaleye vaz' fermanıdır ...sen ki Kastamonu kadısı...medine-i mezburede fuşsu zahire ve na-mahrem kimesneler ile muahaza ve marifet-i şer'le tedibleri iktiza eden nisa taifeleri medine-i mezburede fuşsu vaki saray müezzinleri menziline habs oluna gelip** lakin seferler vukuu hasebiyle bazı müfsidler menzil-i mezkurdan ihrac ve fesad ve melanet icra ve ol vechile tedib mümkün olmayıp yevmen fe yevmen fuş ve fiskların ihzar ve ehl-i ırz hatunlara sirayet olmaktan naşi o misilli na-mahrem kimesne ile muahaza olunan **fahişe avretler medine-i mezbure kalesinde vaki avratlar zindanı demekle meşhur zindana habs ve tedib olunmaları babında emr-i şerîfim...**mucibince amel...1191/1777." Maden, Fahri, 18. Yüzyılın Sonlarında Kastamonu (Şer'iyye Sicillerine Göre), (Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Samsun 2010, s. 372.

⁷⁷ "İnöz Kalesi dizdarı (boş) hüküm ki: Ahmed nam **şaki fahişe avret ile ahz olunmağa** şaki-i mezbur **ıslah-ı nefis için mübaşir marifetiyle İnöz Kalesinde kalebent olunmak...**1718." Toraman, Leyla, 128 Numaralı ve 1717-1718 Tarihli Mühimme Defteri, (Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi), Elazığ 2005, s. 45.

fahişe kadınları fuhuş yapmak için bir evde toplamaları sebebiyle şehir kapısına hapsedme cezası verilmektedir. Kapiya vaz etmek kalebent cezası olsa gerek.⁷⁸

1.6. Sürgün Cezası

1828 tarihli nefy defterindeki bir kayıta; Ümmügülsüm isimli kadına, namusunu korumadığı ve fahişelik yaptığı gerekçesiyle sürgün cezası verilmektedir.⁷⁹ 1828 tarihli nefy defterindeki bir kayıta, Ayşe, Dilhayat, Hoşyar, Hatice ve Hatice'nin oğlu Abdullah'a, kendi hallerinde olmadıkları, yabancı erkekleri evlerine aldıkları ve fuhuş yaptıkları gerekçesiyle sürgün cezası verilmektedir.⁸⁰

1.7. Mahalleden İhraç Cezası

Kanunnamelerde fahişe olduğu bilinip mahalle halkı tarafından şikâyet edilen zanlıların mahalleden ihraç edileceği beyan edilmektedir. Yavuz Sultan Selim Umumi Kanunnamesi m.121'de *“Ve dahi bir kimesneyi mahallesi veya karyesi cemaati hırsızdır ve **kahbedir** diye şikâyet edip bize gerekmez diye reddetseler, vâkıa müttehem ise, dahi beyne'n-nâs malum ola, mahallesinden ve karyesinden nefy edeler.”*⁸¹

Bu kanun maddesinin uygulama örnekleri çoktur. Örneğin 1714 tarihli Antep mahkemesi kadı defterindeki bir kayıta, Mehmet ve Mustafa isimli

⁷⁸ *“Tokat Voyvodası Ahmed Ağa'ya inha olunur ki: Medine-i mezbure sakinlerinden işbu baisü'l-mürasele Selim ve oğlu Halil nam kimesneler Samyeli mahallesinde **karhaneci Mehmed'in menziline fiil-i şeni' kasdiyla fahişe avretleri getirip enva-i fesadati icraya cesaret eylediklerini...medine-i mezbure kapısına vaz' ve habs olunmalarını...1221/1806.**”* Demir, Şaban, 10 Numaralı Tokat Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonlu Metni ve Değerlendirmesi, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Osman Paşa Üniversitesi), Tokat 2010, s. 89.

⁷⁹ *“Divan-ı Hümayun çavuşbaşısı Hüsnü Bey Efendi'ye ve Bursa naibine: Dersaadet sekenesinden Nakkaş Paşalı Ümmügülsüm nam **avret ırz u edebiyile mukayyede olmayıp hilaf-ı şeriat-ı garrâ fuşşiyata ictira etmekte** idiği tahkik kılınmış olmakla çavuş mübaşeretıyla li-eclî't-tedib mezburenin **Bursa'ya nefy u iclası** babında divandan emr-i âlî.1243/1828.”* Kavaklı, Sibel, 929/A Numaralı Nefy Defterinin (1826/1833) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Osman Paşa Üniversitesi), Çorum 2005, s. 129.

⁸⁰ *“Çavuşbaşı ağaya: Beşiktaş'ta Tekerlek Mustafa Çelebi Mahallesi sakinelerinden Ayşe ve Dilhayat ve Hoşyar ve Hadice nam avretler ile mezbure Hadice'nin oğlu Abdullah nam şahıs **kendi hallerinde ırzlarıyla mukayyed olmayarak hanelerine na-mahrem ecnebi adamlar celbiyle hilaf-ı şer' efâl-i şeniâyaya ictisarları...harekatı na-marziyye tahakkuk etmiş olduğu Beşiktaş naibi tarafından bâ-ılam inha olunmakla merkur ve mezbureler tayin olunan divan çavuşuna terfikan **Bursa'ya nefy olunmaları** babında divandan emr-i âlî. 1243/1828.”*** Kavaklı, 929/A Numaralı Nefy Defterinin (1826/1833) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, s. 120, s. 72; Gürbüz, Sevdâ, 296 Numaralı Karaman Şer'iyye Sicili Çerçevesinde 1829-1832 Yılları Arasında Karamanda Sosyal İdari ve Hukuki Hayat, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2009, s. 235.

⁸¹ Akgündüz, *Kanunnameler*, III, 106.

kardeşlere, fahişe kadınlarla bir araya gelme alışkanlıklarının olması ve geceleri silahla gezmeleri ayrıca Mehmed'in bir evde fahişe kadınla beraber yakalanması gibi suçları işlemelerinden dolayı mahalleden ihraç cezası verilmektedir.⁸² 1739 tarihli Konya mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, Ayşe isimli kadına, kendi halinde olmadığı tavır ve hareketleriyle çevresini rahatsız etmesinden dolayı mahalleden ihraç kararı verilmektedir. Ancak mahkeme bu kararı almadan önce mahalle sakinleri kadının kapısına katran sürerek bir şekilde onu teşhir etmektedir.⁸³

1568 tarihli mühimme defterindeki bir kayıтта, fahişelik yapan kadınlara hapis cezası uygulanmaktadır. Bu fahişe kadınlarla nikahlanmak isteyen kişilerin nikahtan sonra İstanbul dışında bir yerde ikamet etmelerine karar verilmektedir.⁸⁴

⁸² "Ayntab'ta Bostancı Kurbi nam mahalle sükkanından (üç isim) nam kimesneler meclis-i şer' de mahalle-i mezbure sükkanından el-Hac Mehmed b. Ali nam kimesne mahzarında her biri üzerine dava ve takrir-i kelam edip mezbur el-Hac Mehmed ve karındaşı gaib ani'l-meclis el-Hac Mustafa kendi hallerinde olmayıp **daima na-mahrem olan fahişe avretler ile muâşeret edip her-bar menzillerine avret götürüp fil-i şeni' edip** ve gecelerde alat-ı harple gezmek adet-i müstemirreleri olmağla hatta tarih-i kitab gecesi mezbur el-Hac Mehmed İbn-i Eyüb mahallesinde sakine işbu hazıran bi'l-meclis **Meryem b. Ali'yi menziline getirip nisfu'l-leylde yeniçeri serdari es-Seyyid el-Hac Bekir Ağa mezbur el-Hac Mehmed'i mezbure Meryem ile ahz etmekle** mezbur el-Hac Mehmed ve karındaşı mezbur el-Hac Mustafa'nın evza-ı efalinden biz ve sair ahaliyi-mahalle cevri ve eziyetlerinden razı değiliz mezburan el-Hac Mehmed ve el-Hac Mustafa'nın keyfiyet-i halleri istihbar olunup ihbarları bade't-tahrir mahalle-i mezbureden ihrac olunmaları matlubumuzdur dediklerinde mahalle-i mezbure ahalisinden (on isim) meclis-i şer'a hazırun olup gibbe'l-istihbar...sui hallerinden ala tariki's-şahade haber vermeleriyle **mezburan el-Hac Mehmed ve el-Hac Mustafa'nın mahalle-i mezbureden ihraclarına...1126/1714.**" Karaçığlayan, Naime Yüksel, 1714-1715 Tarihleri Arasında Gaziantep'te Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapı (65 Numaralı Gaziantep Şer'iyeye Sicili Metin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi), (Yüksek Lisans Tezi Kilis Yedi Aralık Üniversitesi), Kilis 2011, s. 386, s. 332; Çavdaroğlu, Mustafa, 61 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1124-1125/M.1712-1713), (Yüksek Lisans Tezi Gaziantep Üniversitesi), Gaziantep 2013, s. 156; Sevcici, Hatice, 54 Numaralı Konya Şer'iyeye Sicili'nin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu (1150-1152/1738-1740), (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2011, s. 321.

⁸³ "Konya'da Nişantaşı Mahallesi sakinelerinden...**Ayşe kendi halinde olmayıp bundan akdem bir defa dahi sokak kapısına katran sürülüp mezburenin evza' ve etvarından cümlemiz hoşnut ve razı değilleriz mahalemizden ihrac olunmak matlubumuzdur** deyi her biri mezbure Ayşe'nin sui halini haber vermeleriyle **mezbure Ayşe'nin mahalle-i mezbureden hurucuna...1739.**" Sevcici, 54 Numaralı Konya Şer'iyeye Sicili'nin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu (1150-1152/1738-1740), s. 331; Diğer örnek için bk. Öcal, Süleyman, 133/1 Numaralı Kayseri Şer'iyeye Sicili (1155/1742) Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Yüksek Lisans Tezi Erciyes Üniversitesi), Kayseri 2010, s. 188.

⁸⁴ "İstanbul kadısına hüküm ki: Hin-i teftişte tutulup **habsolunan fahişeleri bazı kimesneler nikah etmek isteyip** almak murad edindikleri istima olunmağın buyurdum ki: Vusul buldukta onların gibi **fevahşi nikah ile alan** kimesnelere tenbih edesin ki **nikah ettiklerinden sonra İstanbul'da durmayıp ahar yerlere alıp gideler.** Şöyle ki; bade't-tenbih ol makule kimesneler aldıkları **fevahşi ile İstanbul'da duralar geri habsolunalar.** 975/1568." 7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Hasan Çağlar-Mustafa Serin-Osman Uslu-Numan Yekeler, BOADB Yayınları, Ankara 1998, s. 318.

Uygulamada fahişe kadınlara şehirden ihraç cezası verildiğini de görmekteyiz. 1631 tarihli Manisa mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, Fatma isimli kadına, yabancı erkeklerle bir araya gelme ve levent odalarında sabaha kadar kalarak fuhuş işlemesi suçlarından dolayı teşhir ve şehirden ihraç cezaları verilmektedir.⁸⁵

Uygulamada fuhuş yapan kadınlara bir çeşit mahalleden ihraç kararı sayılabilecek bir yaptırım şekli de evinin zorla başkasına sattırılmasıdır. Örneğin 1618 tarihli İstanbul mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, Fatma Hatun isimli kadına, geceleri yabancı erkekleri evine getirmesi ve fuhuş yapmasından dolayı, evinin zorla başkasına sattırılması kararı verilmiştir.⁸⁶

1.8. Teşhir Cezası

Mahkeme kayıtlarına yansıyan yaptırımlarından bir tanesi de teşhir cezasıdır. Örneğin 1519 tarihli Üsküdar mahkemesi kadı defterindeki bir kayıтта, Şahi isimli evli kadına, bir leventle aynı odada yakalanmasından dolayı teşhir uygulanmaktadır.⁸⁷

Osmanlı mahkeme defterlerinde görüldüğü üzere bir kadının fahişe olduğu toplum tarafından bilinse bile dört şahitle suç ispatlanmadığı için

⁸⁵ "Manisa'da subaşı olan Mehmed Ağa medine-i mezbure mahallatından Yarhasanlar mahallesinde sakine Fatıma bt. Mehmed nam Hatun'a mahfil-i şer'-i şerife ihzar ve mahzarında üzerine takrir-i dava edip mezbure Fatıma daima na-mahrem ile ihtilat etmekte bir gece evinde yatmayıp levent odalarına varıp sabaha değin efal-i şeniâ ile fışk-ı fücürdan hâli değildir sual olunup mucib-i şer'-i şerif icra olunmasını talep ederim dedikde gibbe's-sual ve'l-inkar mahalle-i mezbure ahalişi mahfil-i şer'-i mutahharaya ihzar olunup mezbure Fatıma'nın keyfiyyet-i hali tefahhus olundukta (altı isim) ve sairleri bi-cem'ihim mezkure Fatıma efal-i şeniâ ile fışk ve fücürdan hâli değildir diye haber vermediğin merkume Fatıma teşhir olunup badehu şehirden ihracına...1631" Çetin, Selman, 64 No'lu Manisa Şer'iyye Sicili, (Yüksek Lisans Tezi Celal Bayar Üniversitesi), Manisa 2013, s. 218.

⁸⁶ "Yenibahçe kurbunda merhum Mimar Sinan mahallesi sakinelerinden Dellal Receb zevcesi demekle meşhure olan Fatıma Hatun'un hali mahalle-i mezbure ve sair mukaddema sakine olduğu mahallat ahalisinden istisfar olunmak babında....mezburenin sabıkan sakine olduğu Defterdar Ahmed Çelebi mahallesi ahalisinden (dör isim) Mimar Sinan mahallesi ahalisinden (üç isim) nam kimesneler ve cem'i gafir ve cem'i kesir meclis-i şer'-i şerife ihzar olunup gibbe'l-istihbar fil-vaki mezbure Fatıma Hatun evine her gece na-mahrem rical getirip fışk u fücür üzere mahalle-i mezburede vaki mülk menzili cebren bey' ettirilmiştir ve mezbure Fatıma daima fuhuş ve zina üzeredir...1618" İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (1027/1618), haz. Yılmaz Karaca- Rasim Erol- Salih Kahrıman- Fuat Recep-Sabri Atay- Hüseyin Kılıç, İSAM Yayınları, İstanbul 2010, s. 237.

⁸⁷ "İskender'in avreti Şahi bt. Timurhan nam avret orosbu ve kahbe avrettir sabıka Murad b. Seydi'nin levendiyle bir ev içinde tutulup zikr olan Murad kaçıp gitmiş diye mezkur Sinan dava ettikte Hacı Ahmed b. Mehmed ve Ali b. Mustafa ve İsmail b. Yahya ve Hamza b. Yusufhan hazırın olup mezkur Sinan'ın min külli'l-vücüh davasına muvafık eda-yı şahadet ettikleri sebebden teşhirine hükmolundu. 925/1516." İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (924-927/1518-1521), haz. Rifat Günalan-Vildan Kemal-Özlem Altıntop- Hatice Ayyıldız Bahadır, İSAM Yayınları, İstanbul 2010, s. 65.

kadına had cezası yerine ta'zîr cezası uygulanmaktadır. Fahîşeliği alışkanlık haline getiren ve toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından bilinerek meşhur hale gelen zanlılara ise daha ağır bir ceza olan siyaseten katli uygulanmaktadır. Suçu tekerrür ve itiyad haline getirmeyen zanlılara ise nisbeten daha hafif ta'zîr yaptırımları devreye girmektedir. Zikredilen örneklerde suçun unsur ve ispat şartları yerine gelmediği için had yerine ta'zîr cezaları uygulanmaktadır.

2. Osmanlı Ceza Hukukunda Fuhşa Aracılık Yapma Suçu ve Cezaları

Ailesini kıskanmayan ve fuhşa itenlere "deyyus" denir. Fuhşa aracılık yapanlar için ise "pezevenk" ismi kullanılmaktadır.⁸⁸ Ayetlerle⁸⁹ kadınların fuhşa zorlanmalarının ve nikahsız cinsel ilişkinin yasaklanması ve hadisle⁹⁰ fahişe kazancının (mehri'-bağiyi) kazançların en şerlisi ve en kötüsü olduğu beyan edilerek yasaklanması suçun kanuni unsurunu, yasaklanan fiilin işlenmesine aracılık yapma maddi unsurunu ve fiili işlemeye kasdetme manevi unsurunu oluşturmaktadır. Ailesini kıskanmayan ve fuhşa aracılık yapanlara şiddetli ta'zîr⁹¹ ve teşhir cezaları uygulanır.⁹²

Bu suçta işleyenlere Osmanlı ceza hukukunda uzuv kesme, dayak, hapis, mahalleden ihraç, kürek,⁹³ teşhir ve para cezaları gibi yaptırımlar bulunmaktadır.

2.1. Uzuv Kesme Cezası

Kanunnamelerde pezevenkliği alışkanlık haline getirenlere burun ve kulak kesme şeklinde uzuv kesme cezaları öngörülmektedir. Kanuni Zül-Kadriyye Eyaleti Kanunnamesi m.14: *"Bir kimesne daim pezevenklik etmek adeti olsa, yüzüne kara dürtüp rüsvây-ı âlem edeler, burnunu ve kulağını keseler, eğer değilse beş altın alına."*⁹⁴ II. Bâyezid Aydın-Eli Siyasetnamesi m.5; *"Ve pezevenklik daima adeti ve sanatı ola, burnu kesile ve illâ eşeğe*

⁸⁸ Zeyla'î, *Tebyinü'l-hakâik*, III, 208; Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, I, 342; Bozkurt, Nebi, "Fuhuş", *DİA*, XIII, 212.

⁸⁹ "Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için cariyelerinizi fuhuş yapmaya zorlamayın." Nur, 24/33; "Zinaya yaklaşmayın! Çünkü o hayasızlıktır, çok kötü bir yoldur." İsrâ, 17/32.

⁹⁰ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Muhammed Zübeyr Nasır, Dâru'l-Minhâc, Beyrut 2001, "Büyü", 113; Müslim, *Müsâkât*, 40-42.

⁹¹ Zeyla'î, *Tebyinü'l-hakâik*, III, 208; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 119-120;

⁹² Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye*, III, 320.

⁹³ Kürek, hürriyeti bağlayıcı cezalardan olan hapis cezasının daha ağır infaz türlerinden biridir. Gemilerde kürek çekirmek ve ağır işlerde çalıştırmak suretiyle infaz edilmektedir. Bu yönüyle hapisten daha ağır bir cezadır. Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 289.

⁹⁴ Akgündüz, *Kanunnameler*, VII, 156.

bindirip teşhir oluna."⁹⁵ İncelediğimiz kayıtlarda bu suçu işleyenlere uzuv kesme cezasının uygulandığını göremedik.

2.2. Dayak Cezası

Fetva mecmualarında fuhşa aracılık yapanlara ta'zîr cezaları verileceği ifade edilmektedir. "***Bir avret bir kimsenin avretini getirip kafire ve müslümana zina ettirse, ondan sonra bir cariye satın alıp kafire müslümana zina ettirse, şer'an ne lazım olur? Cevap: Ta'zîr-i belîğ (dayak) lazım olur.***"⁹⁶ "***Bazı avretler pezevenklik etseler ve cariyeler alıp zina ettirseler böyle edenlere şer'an ne lazım olur? Cevap: Ta'zîr-i belîğ lazım olur.***"⁹⁷

2.3. Hapis Cezası

Fetva mecmualarında fuhşa aracılığı alışkanlık haline getirenlere şiddetli sopa cezasından sonra hallerini düzeltene kadar hapis cezası verileceği ifade edilmektedir. "***Bir taife karye karye gezip avretlerine ve kızlarına ve cariyelerine zina ettirmeyi adet edinseler şer'an ne lazım olur? Cevap: Cumhuru ile fevka'l-had darb-ı şedidden sonra salahları zahir oluncaya dek zindandan çıkarılmayıp zinası sabit olan avretler cem'ân recm olunmak lazımdır.***"⁹⁸

2.4. Mahalleden İhraç Cezası

Uygulamada pezevenklik yapan suçlunun mahalleden ihraç edilme örneği bulunmaktadır. 1749 tarihli Konya mahkemesi kadı defterindeki bir kayıta, pezevenklik yapan Raziye isimli kadına mahalleden ihraç cezası verilmektedir.⁹⁹

⁹⁵ Akgündüz, *Kanunnameler*, II, 169.

⁹⁶ İnanır, Ahmet, *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku*, (Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi), İstanbul 2008, s. 281. Ta'zîr-i belîğ'in ne olduğunu yine İbn-i Kemal'in açıklamalarından öğreniyoruz. O ta'zîr-i belîğ'i, "her suçlunun haline göre ta'zîr-i belîğ vardır onuda kadı belirler" der. İnanır, *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku*, s. 285.

⁹⁷ İnanır, *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku*, s. 281.

⁹⁸ Düzdağ, Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı, s. 159.

⁹⁹ "***Konya'da Kalenderhane mahallesi sakinlerinden (dört isim) nam kimesneler meclis-i şer'i enverde yine mahalle-i mezbure sakinlerinden Raziye bt. Salih nam hatun mahzarında her biri takrir-i kelim edip mezbure Raziye kendi halinde olmayıp pezevenk olup ber vecihle razi ve hoşnut ve emin olmadığımız ecilden mahallemizden ihrac olunması matlubumuzdur diye mezburlardan her biri ve sair ve vukufu olan müslimin mezbur Raziye'nin sui halini haber vermeleriyle mucibince mezbure Raziye'nin mahalle-i mezbureden ihracına...1749.***" Altan, Mehmet, *1748-1749 Yılında Konya'da Sosyal ve İktisadi Hayat (57 Numaralı Şer'iyeye Siciline Göre)*, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2007, s. 240.

2.5. Kürek Cezası

1565 tarihli mühimme defterindeki bir kayıttaki Mustafa isimli şahsa, fahişlikle meşhur olan bir kadınla nikahlandıktan sonra bu kadını para karşılığı satarak deyyusluk yapmasından dolayı kürek cezası verilmektedir. Kayıttaki kadına verilecek cezadan ise bahsedilmemektedir.¹⁰⁰

2.6. Teşhir Cezası

Birçok kanunname maddesinde pezevenklik yapanların teşhir edileceği belirtilmektedir. Yavuz Sultan Selim Umumi Kanunnamesi m.24: *"Eğer bir kişi pezevenklik etse, bade't-ta'zîr teşhir edip ağacına (vurulan her sopa sayısınca) bir akçe cürm alına."*¹⁰¹ Yavuz Sultan Selim Rumeli Eyaleti Kanunnameleri m.125: *"Ve pezevenklik edenin **alnında dağ edeler.**"*¹⁰²

Pezevenkliği alışkanlık haline getirenlere ise yüzüne kara sürme, eşeğe bindirip teşhir etme gibi farklı teşhir çeşitleri uygulanmaktadır. Kanuni Zül-Kadriyye Eyaleti Kanunnamesi m.14: *"Bir kimesne daim pezevenklik etmek âdeti olsa, **yüzüne kara dürtüp rüsvây-ı âlem edeler, burnunu ve kulağını keseler, eğer değil ise beş altın alına.**"*¹⁰³ II. Bâyezid Aydın-Eli siyasetnamesi m.5; *"Ve **pezevenklik daima adeti ve sanatı ola, burnu kesile ve illâ eşeğe bindirip teşhir oluna.**"*¹⁰⁴ Suçlunun yüzüne kara sürme, alnını dağlama ve eşeğe bindirilip teşhir etme şeklinde düzenlenen kanun maddelerinin yürürlük örneklerini incelediğimiz kayıtlarda göremedik.

2.7. Para Cezası

Kanunnamelerde pezevenklik edenlere değnek sayısına göre para cezası verileceği beyan edilmektedir. Fatih Umumi Kanunnamesi m.5: *"Eğer avret **pezevenklik** eylese kadı ta'zîr vura ne kadar mâ-yerâh (belirlediği). Ağaç (değnek) başına bir akçe cürm alına."*¹⁰⁵ Yavuz Sultan Selim Rumeli Eyaleti

¹⁰⁰ "Bilecik kadısına hüküm ki: Hâliyâ mektûb gönderip; "nefs-i Bilecik'de **pezevenklik ile ve envâ-i kabayih ile maruf olan bir zaniye-i meşhureyi kaza-i Söğüd'den Mustafa nam sipahizade nikah edip ve fahişe-i mezbure kendi evinde zina ederken bir kimesne ile tutulup** şer'le efâl-i şeniâsi sabit olup bil-fil müseccel olduğundan gayri mezbur mezkure-i mühmeleyi meksebe edinin **aleniyyen deyyusluk eyleyip** ve sabıka teftişte gaybet eyleyip; "Haramzadedir, mahallede ve kasabada olmasına razı değiliz ve kabul ietmeyiz" diye cemaat-i kesire şekva eylediklerin" bildirmişsin. Buyurdum ki: Hük-m-i şerifim varıcak, tehir ü terahii eylemeyip yarar âdemlerine koşup sütte-i saadetime gönderesin ki **küreğe konula...**972." 6 (II) Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565), haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Muhammed Safi-Mustafa Serin-Osman Uslu-Numan Yekeler, BOADB Yayınları, Ankara 1995, s. 230.

¹⁰¹ Akgündüz, *Kanunnameler*, III, 91.

¹⁰² Akgündüz, *Kanunnameler*, III, 427.

¹⁰³ Akgündüz, *Kanunnameler*, VII, 156.

¹⁰⁴ Akgündüz, *Kanunnameler*, II, 169.

¹⁰⁵ Akgündüz, *Kanunnameler*, I, 348.

Kanunnameleri m.101:“*Ve eğer bir kimesnenin avretine bir kimesne pezevenklik eylese, kadı vech gördüğünce ta’zîr ede; her değnek başına ehl-i örf bir akçe cerîme ala.*”¹⁰⁶ Kanuni Rumeli Eyaleti Kanunnamesi m.111: “*Eğer bir kişi pezevenklik eylese kadı ta’zîr ve teşhir edip ağaç başına bir akçe cürm alına.*”¹⁰⁷ Kanunda zikredilen para cezası örneklerini incelediğimiz sicillerde göremedik.

SONUÇ

Bu makalede, Osmanlı ceza hukukunda fahişelik ve fuhşa aracılık (pezevenklik-deyyusluk) suçları ve cezalarını fetva mecmuaları, kanunname maddeleri ve mahkeme kararları bağlamında incelemeye çalıştık.

Fuhuş suçunun unsur ve ispat şartları zina suçunun unsur ve ispat şartları ile aynıdır. Yani fuhuş yapan zanlılara had cezaları uygulanabilmesi için faillerin eylemlerini eylem anında dört erkeğin net bir şekilde görüp şahadet etmeleri gerektiğinden dolayı suçun ispatı çoğunlukla pek mümkün olmamaktadır. Nitekim altı yüzyıllık Osmanlı döneminde zina suçunun dört şahitle ispat edildiği ve recm uygulandığı veya ikrarla sabit olan ve muhsan olmadıkları için celde cezası uygulanan birkaç örnek bulunmaktadır. Ancak burada şunu belirtmemiz gerekir; kayıtlarda örneklerini verdiğimiz üzere Osmanlı hukuk uygulayıcıları unsur ve ispat şartları oluşan bu suç tiplerine İslam ceza hukukunun gereklerini yerine getirmektedir. Bununla birlikte çoğu zaman zina-fuhuş suçları işledikleri bilinen ancak suç ispat edilmediği için had cezası uygulanamayan birçok örnek bulunmaktadır.

Osmanlı ceza hukukundaki unsur ve ispat şartları gerçekleşmeyen fuhuş suçlarının cezası tıpkı İslam ceza hukukunda olduğu gibi artık had cezası olmamaktadır. Ancak bu suçlar yaptırımsız da kalmamaktadır. Burada ta’zîr cezaları devreye girmektedir. Osmanlı’da bilindiği üzere ta’zîr cezaları, fıkıh kitaplarındaki hükümlerin yanı sıra şeyhülislam fetvaları ve kanunname maddeleri ile belirlenmektedir. Örneğin fuhuş suçuyla alakalı düzenlenen kanun maddelerinden birinde “kahpe” olduğu bilinen kişinin oturduğu mahalleden çıkarılması gerekmektedir. Mahkeme kararlarında bu kanun maddesinin uygulandığı gördük. Ayrıca fuhuş zanlısı olduğu bilinen ancak suç ispat edilemediği için had cezası yerine ta’zîr cezası olarak dayak, hapis, kalebentlik, sürgün ve teşhir cezalarının uygulandığını mahkeme kararlarında

¹⁰⁶ Akgündüz, *Kanunnameler*, III, 425.

¹⁰⁷ Akgündüz, *Kanunnameler*, VI, 468.

gördük. Fuhuş suçunu tekerrür ve itiyad haline getiren diğer ifadesi ile meşhur olan zanlıların asılarak ve denize atılarak siyaseten katledildiklerini gördük. Burada şunu özellikle ifade etmek gerekir; siyaseten katli cezası, fuhuş suçunu ilk defa işleyen kadınlara değil suçu tekerrür ve itiyad haline getiren zanlılara uygulanmaktadır. Bu cezaya karar veren ve uygulayan yetkili hukuki otorite, toplumun menfaatini korumak ve devam ettirmek için diğer ta'zîr cezalarıyla ıslahı mümkün olmayan suçlulara son çare olarak siyaseten katli uygulamaktadır. Bu durumu, şer'î hukuktan sapma olarak değerlendirmek mümkün değildir.

Fuhşa aracılık suçları ise aslen ta'zîr suçu olduğu için bu suçu işleyen zanlılara Osmanlı ceza hukukunun teorik kısmını oluşturan fetva mecmuaları ve kanunnamelerde farklı ta'zîr yaptırımları öngörülmektedir. Fetvalarda suçlulara öngörülen dayak ve hapis cezalarının mahkeme kararlarına yansıdığını gördük.

Ancak kanunnamelerde pezevenklik yapan suçlulara öngörülen; burun ve kulak kesme, alnı dağlama, yüze kara sürme ve eşeğe bindirilip teşhir etme ve para cezaları örneklerini incelediğimiz mahkeme defterlerinde göremedik. Burada dikkatimizi organ kesme cezaları çekmektedir. Organ kesme şeklinde düzenlenen bu kanun maddeleri zanlıları suç işlemekten caydırma ve suçluları tehdit etmek amacıyla kanunlaştırılmış olabilir.

Sonuç olarak şunu söylememiz mümkündür; Osmanlı hukuk otoriteleri fuhuş ve fuhşa aracılık suçlarına İslam ceza hukukunun kurallarına uygun şekilde ceza kararları vermektedirler. Bu cezalar suçun unsur ve ispat şartları oluştuğunda had cezası olarak infaz edilmektedir. Suçun unsur ve ispat şartları oluşmadığında ise suçluya, suçu tekerrür ve itiyad haline getirip getirmemesine göre hafif ya da ağır ta'zîr yaptırımları uygulanmaktadır.

Kaynakça

Afyoncu, Erhan, "Nişancı", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, XXXIII, 156-158.

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1992.

....., "Osmanlı Hukukunda Şer'î Hukuk-Örfî Hukuk İkilemi ve Yasama Organının Yetkileri", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, XII/2, Ankara 1999, s. 117-121.

Akgündüz, Ahmed-Öztürk, Said, *Bilinmeyen Osmanlı*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999.

Altan, Mehmet, *1748-1749 Yılında Konya'da Sosyal ve İktisadi Hayat (57 Numaralı Şer'îyye Siciline Göre)*, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2007.

Âmir, Abdulazîz Musa, *et-Ta'zîr fi'ş-Şer'ati'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, Kahire 1969.

Aslan, Nasi, "Klasik Dönem Ceza Kanunnâmeleri Bağlamında Osmanlı Hukukunun Şeriliği Üzerine", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III/2, s. 17-44.

Avcı, Mustafa, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018,

....., *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018,

....., *Hukuk Tarihimizde Hapis*, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2014.

....., *Türk Hukuk Tarihi*, Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 7. Baskı, Atlas Yayınları, Konya 2018.

Avvâ, Muhammed Selim, *fî Usûli'n-nizâmi'l-cinâiyyi'l-İslâmî*, Dâru'n-Nahda, Kahire 2006.

Aydın, Mehmet, *Türk Hukuk Tarihi*, 9. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2012.

....., "Osmanlı Hukuku'nun Genel Yapısı ve İşleyişi", *Türkler*, c. 10, Ankara 2002, s. 15-20.

Aynî, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmud b. Ahmed b. Musa, *el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye*, Dâru'l-fikr, Beyrut 1990.

Bardakoğlu, Ali, "Ceza", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, VII, 470-478.

....., "Hapis", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997, XIV, 54-64.

....., "Osmanlı Hukukunun Şer'îliği Üzerine", *Yeni Türkiye*, sy. 31, 2000, s. 709-714.

Başoğlu, Tuncay, "Ta'zîr ", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, XL, 198-202.

Behnesî, Ahmed Fethi, *el-Ukûbe fî fikhî'l-İslâmî*, Dâru'r-Râid el-Arabî, Beyrut 1983.

Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılâhâtı Fıkhiyye Kâmusu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1976.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmi'ü's-sahîh*, thk. Muhammed Zübeyr Nasır, Dâru'l-Minhâc, Beyrut 2001.

Buhûtî, Mansur b. Yunus b. İdris *Keşşâfü'l-kınâ' an metni'l-İknâ'*, thk. Muhammed Emîn ed-Dinnâvî, Âlemü'l-Kütüb, bsy. ts.

Boynukalın, Mehmet, "Suç", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, XXXVII, 453-457.

Bozkurt, Nebi, "Fuhuş", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, XIII, 211-214.

Cin, Halil-Akgündüz, Ahmed, *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.

Çavdaroğlu, Mustafa, *61 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1124-1125/M.1712-1713)*, (Yüksek Lisans Tezi Gaziantep Üniversitesi), Gaziantep 2013.

Çetin, Selman, *64 No'lu Manisa Şer'iyeye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi Celal Bayar Üniversitesi), Manisa 2013.

Demir, Şaban, *10 Numaralı Tokat Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyonlu Metni ve Değerlendirmesi*, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Osman Paşa Üniversitesi), Tokat 2010.

Düzdağ, Ertuğrul, *Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, Enderun Yayınları, İstanbul 1972.

el-Mevsûâtü'l-fıkhiyye, "Cinâyet", Vizâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1989, XVI, 59-63.

....., "İhsan", Vizâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1983, II, 222-229.

....., "Nefy", Vizâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 2002, XLI, 118-132.

....., "Ta'zîr", Vizâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1988, XII, 254-287.

....., "Zina", Vizâretü'l-Evkaf ve'ş-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1990, XXIV, 18-47.

Ebû Zeyd, Bekir b. Abdullah, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*, Dâru'l-Âsime, Riyad 1995.

Ekinci, Ekrem Buğra, *Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2008.

Esen, Hüseyin, "Zina", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, LIV, 440-444.

Gökbilgin, M. Tayyib, "Nişancı", *İslâm Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, IX, 299-302.

Gürbüz, Sevda, *296 Numaralı Karaman Şer'iyye Sicili Çerçevesinde 1829-1832 Yılları Arasında Karamanda Sosyal, İdari ve Hukuki Hayat*, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2009.

Halebî, İbrahim b. Muhammed b. İbrahim, *Mülteka'l-Ebhur*, thk. Vehbî Süleyman el-Ulbânî, bsy. yy 1986.

Hattâb, Ebû Abdillâh Şemseddîn Muhammed b. Muhammed Abdirrahmân Ruaynî, *Mevâhibu'l-celîl li şerhi Muhtasarı Halil*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1995.

İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî, *Reddü'l-muhtâr ale'd-dürri'l-muhtâr*, Dâru Âlemi'l-Kütüb, Riyad 2003.

İbn Ferhûn, Ebü'l-Vefa Burhaneddin İbrâhim b. Ali b. Muhammed, *Tebşiratü'l-hükkâm fî usûli'l-akdiye ve menâhici'l-ahkâm*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1995.

İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed *el-Muğnî*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türki-Abdülfettah Muhammed el-Hulv, Dâru Âlemi'l-Kütüb, Riyad ts.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid er-Rebe'î el-Kazvîni, *es-Sünen*, thk. Muhamed Fuad Abdülbâki, Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabbiyye, yy ts.

İbn Nuceym, Zeynüddîn b. İbrahim el-Mısırî, *el-Bahrü'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1997,

İbn Rüşd (el-Hafid), Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2006.

İbn Teymiyye, Ebü'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim, *es-Siyâsetü's-şer'iyye fî islâhi'r-râi' ve'r-rai'yye*, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut 1973.

İnanır, Ahmet, *İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku*, (Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi), İstanbul 2008.

İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (1027/1618), haz. Yılmaz Karaca- Rasim Erol- Salih Kahrıman- Fuat Recep- Sabri Atay- Hüseyin Kılıç, İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi) Yayınları, İstanbul 2010.

İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 84 Numaralı Sicil (999-1000/1590-1591), haz. Rifat Günalan, İSAM Yayınları, İstanbul 2010.

İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (924-927/1518-1521), haz. Rifat Günalan-Vildan Kemal-Özlem Altıntop- Hatice Ayyıldız Bahadır, İSAM Yayınları, İstanbul 2010.

İnalçık, Halil, *Osmanlı'da Devlet Hukuk Adalet*, Eren Yayıncılık, İstanbul 2000.

Karaçağlayan, Naime Yüksel, *1714-1715 Tarihleri Arasında Gaziantep'te Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapı (65 Numaralı Gaziantep Şer'iyye Sicili Metin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi)*, (Yüksek Lisans Tezi Kilis Yedi Aralık Üniversitesi), Kilis 2011.

Karâfî, Eb'ül-Abbas Şihâbüddin Ahmed b. İdris b. Abdirrahman, *ez-Zehîra*, thk. Muhammed Huccî, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1994.

Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekir b. Mesûd, *Bedâi'ü's-sanâi' fi tertîbi'ş-şerâi'*, Dâru'l-Fikr, Beyrut ts

Kavaklı, Sibel, *929/A Numaralı Nefy Defterinin (1826/1833) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Osman Paşa Üniversitesi), Çorum 2005.

Kılınç, Ahmet, *Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihinde Teşhir Cezası*, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

Koç, Mehmet, *Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları*, Aybil Yayınevi, Konya 2017.

Orhan, Fatih-Korkmaz, Ömer, "14 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Defterindeki Ceza Hukuku ile İlgili Hükümlerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/47 (2016), s. 1087-1097.

Koşum, Adnan, "Osmanlı Örfi Hukukunun İslam Hukukundaki Temelleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II/17, Isparta 2006, s. 146-160.

Köse, Osman, "XVIII. Yüzyıl Sonları Rus ve Avusturya Savaşları Esnasında Osmanlı Devletinde Bir Uygulama: İstanbul'da İçki ve Fuhuş Yasağı", *Turkish Studies*, II/1, s. 104-123.

Köse, Saffet, "Osmanlıda Şer'î Cezalar", *İslâmiyat*, II/4, Ankara 1999, s. 23-32.

Kütükoğlu, Mübahat S, "Mühimme Defteri", *DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*, İstanbul 2006, XXXI, 520-523..

Kudûrî, Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Cafer, *el-Muhtasar*, thk. Kamil Muhammed Uveyda, Dârü'l- Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1997.

Maden, Fahri, *18. Yüzyılın Sonlarında Kastamonu (Şer'iyye Sicillerine Göre)*, (Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Samsun 2010.

Menekşe, Ömer, "Osmanlıda Zina Cezası Olarak Recm", *Marife*, III/2, 2003, s. 7-18.

Merğînânî, Ebû'l-Hasan Burhânüddîn Ali b.Ebî Bekr b. Abdilcelil, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, Şeriketü Dâru'l Erkam, Beyrut ts.

Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmuz, *Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm*, Mir Muhammed Kütüphanesi, İstanbul 1978.

Mumcu, Ahmet, *Osmanlı Devletinde Siyaseten Katl*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2007.

Muzafferova, Saadet, *Üsküdar Kadılığı 420 Numaralı Şer'iyye Sicili Defteri*, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi), İstanbul 2012.

Müslim b. el-Haccâc Ebû'l-Hüseyn el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Halil Me'mûn Şihâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2005.

Müzenî, İbrâhim İsmâil b. Yahya b. İsmâil, *el-Muhtasâr*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1998.

Oğuz, Mustafa, *Girit (Resmo) Şer'iyye Sicil Defterleri (1061-1067)*, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi), İstanbul 2002.

Öcal, Süleyman, *133/1 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicili (1155/1742) Transkripsiyon ve Değerlendirme*, (Yüksek Lisans Tezi Erciyes Üniversitesi), Kayseri 2010.

Sahnûn,b. Abdisselâm b. Said et-Tenûhî, *el-Müdevvenetü'l-kübrâ*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1994.

Serahsî, Şemsü'l-Eimme Ebû Sehl Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed, *el-Mebsût*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts.

Sevici, Hatice, *54 Numaralı Konya Şer'iyye Sicili'nin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu (1150-1152/1738-1740)*, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2011.

Şahin, Erdinç, *1684-1686 Yılları Arasında Bolu'da Ekonomik ve Sosyal Hayat (835 Numaralı Bolu Şer'iyye Siciline Göre)*, (Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi), Konya 2008.

Şekerci, Osman, *İslam Ceza Hukukunda Ta'zîr Suçları ve Cezaları*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1996.

Şîrâzî, Ebû İshak Cemalüddîn İbrahim b. Ali b. Yusuf, *el-Mühezzeb fî fıkhi'l-imam eş-Şafîi*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1995.

Şîrbînî, Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatîb, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1997.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Halil Me'mûn Şîhâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2002.

Tümer, Günay, "Fuhuş", *DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*, İstanbul 1996, XIII, 209-211.

Türcan, Talip, "Sürgün", *DİA*, İstanbul 2010, XXXVIII, 164-166.

Toraman, Leyla, *128 Numaralı ve 1717-1718 Tarihli Mühimme Defteri*, (Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi), Elazığ 2005.

Udeh, Abdulkâdir, *et-Teşrîu'l-cinâiyyi'l-İslâmi mukârinen bi'l-kânûni'l-vad'i*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1998.

Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Kardelen Yayınevi, İstanbul 1998.

Zeyla'î, Fahrüddin Osman b. Ali b. Mihcen, *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dekâik*, el-Matbaatu'l-Kübrâ el-Emîriyye, Bulak 1896.

6 (II) *Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565)*, haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Muhammed Safi-Mustafa Serin-Osman Uslu-Numan Yekeler, BOADB (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı) Yayınları, Ankara 1995.

7 *Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569)*, haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Hasan Çağlar-Mustafa Serin-Osman Uslu-Numan Yekeler, BOADB Yayınları, Ankara 1998.

7 (III) *Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569)*, haz. Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu-Hasan Çağlar-Mustafa Serin-Osman Uslu-Fuat Yavuz-Numan Yekeler, BOADB Yayınları, Ankara 1999.

